

inveniatur oppositum harum conclusionum tenuisse, explicandus est, quod vota religiosorum non habent firmitatem absolutam, eo quod prælatus potest illa, vel irritare, vel dispensare, etiamsi subditus renitatur in ordine ad talem dispensationem, vel irritationem.

VIII. Ex dictis oritur breve dubium, utrum vota facta de licentia prælati possint postea ab ipso dispensari, vel irritari. Richardus ubi supra tenet partem negativam, nam ut ipse existimat, ad firmitatem voti sufficit sola voluntas prælati, et consensus illius; ergo postquam illa accessit jam erit ita firmum, ut postea ab ipso dispensari non possit. Et confirmatur, nam per hoc, quod prælatus dedit facultatem subdito votendi, videtur a se abdicasse potestatem, quam habet ad irritandum illud; ergo.

IX. Opposita tamen sententia est verior, et tenenda. Itaque licet prælatus talem facultatem dederit, potest nihilominus in illo voto dispensare, et aliquando irritare, quod patet evidenter: nam licet monachus ex facultate sui prælati voverit, adhuc tamen manet illi subjectus, illa enim facultas non extrahit voluntatem subditi, et omnes ejus actiones a potestate prælati; ergo facultas manet in superiori dispensandi illud votum, vel irritandi. Confirmatur: Nam facultas, quam tribuit prælatus nunquam fuit ordinata, ut subditus a sua potestate eximeretur, sed voluit quod maneret sicut erat antea; ergo. Quod si aliquando prælatus irritaverit vota sine causa, peccabit quidem, quia est infidelis Deo in re gravi, irritatio tamen illa valida erit, multa enim male fiunt, quæ tamen facta tenent.

X. Ad rationem autem dubitandi respondetur, quod votum illud emissum post licentiam prælati dicitur

validum et firmum, quia est obligatorium, eo quod habeat jam secum adjunctam superioris facultatem, et sine rationabili causa illud irritari non potest. Cæterum cum prælatus semper maneat dominus actionum subditorum, potest post datam facultatem illud annullare. Et per hoc patet ad confirmationem. Dicimus enim, quod non fuit voluntas superioris cedere juri, quod habebat, sed solum, quod haberet majorem firmitatem, quam antea habebat votum, nihilominus tamen dependenter a suo beneplacito, ut quando sibi visum fuerit expedire tale votum dispensare, vel irritare possit.

XI. Sed adhuc videtur urgere difficultas, quia promissio facta homini a religioso, uxore, vel servo ex licentia superioris, mariti, et domini de reddenda aliqua re, non potest irritari; ergo similiter dicendum est de voto, et promissione facta Deo. Respondetur negando consequentiam, nam quando prædicti dant facultatem, ut promissionem faciant de danda aliqua re, et acceptatur ab aliquo, acquisivit jam dominium illius rei; unde sine præjudicio, et injuria alterius talia vota irritari non possunt. Cæterum respectu voti facti Deo, hoc non reperitur. Unde quando in bulla cruciatæ conceditur facultas relaxandi juramenta, vel vota commutandi, intelligitur de illis juramentis et votis, quæ non vergunt in detrimentum tertii. Secundo, potest responderi, quod si antequam promissionem impleverint, etiam de licentia suorum superiorum vellent mutare sententiam, non tenebuntur adimplere, si superioribus id placuerit, quoniam nondum habent alii jus acquisitum in re, sed jus ad rem. Ita Cajetanus in hoc articulo et Soto VII de justitia, quæst. III, art. I. Subditus autem non peccat sequendo voluntatem prælati, quando non

est error manifestus, nam munus illius est obedire, et non examinare jura majorum in his, quæ non sunt per se mala. Sit exemplum in illo, qui reddit pecunias domino illarum, etiam si sciat, quod prodige consumpturus est illas, nam alius utitur jure suo, licet in illo usu peccet.

XII. Hic solet disputari, quis possit vota irritare, quæ, et quomodo, et explicare, quæ sit differentia inter irritationem, et dispensationem; sed quia horum omnium est differentia communis, quam optime in hoc articulo explicat Aragon, modo ab his hic super sedemus, videantur omnia in illo. Solum dubitandum est, utrum uxores possint irritare vota virorum. In quo dubio non est concursus sententia doctorum. Alii enim sic, alii autem aliter tenent. Aragon in hoc articulo dicto primo, tamquam probabilius æstimat uxores posse irritare vota illa, quæ impediunt actum matrimonialem, ipse enim, et auctores, quos pro hac sententia adducit, existimant, quod quantum ad hoc sunt æquales uxor, et maritus; ergo qua ratione potest maritus vota uxoris irritare, quæ impediunt actum matrimonialem, poterit etiam uxor similia vota irritare, excepto voto peregrinationis terræ sanctæ in subsidium ejus. Oppositam tamen sententiam censeo probabilior. Et dico, quod uxor non potest aliquod viri votum irritum facere. Probat; tum, quia uxor non est superior respectu viri, sed absolute inferior: ergo; tum ex usu, in hujusmodi enim votis semper petitur a prælatis dispensatio, quod est signum vota valida fuisse, et uxorem non posse irritare.

ARTICULUS XVII.

Utrum votum emissum a filio dum erat sub potestate patris, possit a patre irritari dum est extra curam illius?

I. Circa hunc articulum, ut doctrina ejus recte intelligatur, notanda est differentia status, et sciendum est, qui sint anni pubertatis, vel impubertatis: quibus scitis, facile erit cognoscere, quæ vota sint valida, et quæ non, quæ irritabilia, quæ vero nulla. Anni autem pubertatis in pueris est quatuordecim, in feminis duodecim de quo fusiis videatur Aragon. Partem negativam tenet magister Soto lib. VII de justitia, quæstione III, articulo II, et Aragon in hoc articulo.

II. Oppositam tamen sententiam, scilicet, quod parentes possunt irritare omnia vota filiorum sive realia, sive personalia emissa ante pubertatis annos, etiam post impletum tale tempus, tenet Cajetanus infra quæst. CLXXXIX, art. V, vovit, verbi gratia, filius castitatem, jejunium, aut religionem ante annos pubertatis, et post dictos annos incepit tale votum explere, forte existimans se non habere remedium, imo vero nec pater irritavit existimans se non posse irritare tale votum, dicit, quod pater potest irritare talia vota, et hanc sententiam Cajetani existimo probabilior. Et probatur ejus ratione, nam votum filiorum emissum ante annos pubertatis est conditionale dependens a consensu parentum tamquam a conditione necessaria: sed post impletos etiam annos pubertatis adhuc remanet votum conditionale, et non redditur absolutum: ergo si parentes contradicant, votum annullatur, quoniam in voto conditionali ablata conditio-

ne tollitur vis voti. Secundo probatur: Parentibus concessa est potestas ad cassanda filiorum vota ante annos pubertatis, ut prospicerent temeritatibus, et imprudentiis filiorum, quas sæpissime committunt in illa ætate; sed ex eo quod postea filii impleverint annos pubertatis non desinit esse imprudens, et temerarium votum, quod emiserint ante annos pubertatis, ergo.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

III. Arguitur fundamento magistri Soto, quia potestas ad annullanda filiorum vota non est in parentibus, nisi usque ad tempus præfinitum lege, sed tempus lege præfinitum est annus pubertatis; ergo transacti tali tempore, parentes carent tali facultate. Confirmatur a simili: Si mancipium dum esset sub heri potestate, aliquid vovit, herus autem toto tempore servitutis non irritaverit votum, si postea herus manumittat mancipium, non poterit postquam manumisit irritum facere tale votum sui liberti; ergo.

IV. Respondetur, quod tempus præfinitum a lege ad irritanda filiorum vota determinatum est tantum quantum ad vota, quæ post tale tempus emissa fuerunt. Cæterum quantum ad vota facta ante tale tempus perseverat potestas in parentibus ad irritanda illa toto vitæ tempore. Ad confirmationem respondetur negando consequentiam, quoniam filiorum vota facta ante annos pubertatis idcirco possunt a parentibus irritari, quoniam filii carent usu rationis perfecto, qui requiritur ad vovendum, et ideo talia vota censentur non prudenter facta. Cæterum mancipiorum vota potest herus irritare, ob id tantum, quod sunt de re ipsius heri, post manumissionem vero jam libertus est sui juris, ac

propterea tenetur suum votum implere etiam domino priore contradicente.

V. Sed dubitabis, utrum parentes possint aliqua vota personalia filiorum post quartum et decimum annum facta irritare sed de hoc videatur Aragon, cujus sententiam existimo esse veram. Dubitatur etiam breviter, utrum votum solemne, quod emittitur in sacri ordinis susceptione, si fiat a puero habente usum rationis, etiam ante annos pubertatis sit validum, et videtur quod non, quia votum solemne religiosorum inducit multo majorem obligationem, quam votum solemne clericale; sed votum solemne religionis non est alicui statui adjunctum ante annos pubertatis, et si fiat, potest cassari a parentibus; ergo a fortiori votum clericale potest a parentibus cassari.

VI. Nihilominus tamen pars affirmativa est vera, et sententia Cajetani hic, et magistri Soto ubi supra, scilicet, quod tale votum non potest a parentibus irritari: et probatur ratione Cajetani. Ordo sacer est status eximens eos, qui inilitantur sacris a patria potestate: sed votum solemne continentie clericorum sequitur ad novum statum ex Ecclesie statuto: ergo tale votum est omnino exemptum a paterna potestate, exemptum inquam per accidens, sive per aliud, scilicet ratione ordinis sacri. Quare bene Cajetanus philosophatur in hoc loco dicens, quod id, quod est absolute inconveniens, scilicet filium eximi a patria potestate, non est inconveniens per accidens, sive per aliud. Confirmatur: Puer ille post receptum ordinem sacrum cogitur ex Ecclesie statuto perseverare in tali ordine; sed votum continentie est conjunctum ordini sacro ex statuto Ecclesie; ergo compelletur perseverare in tali voto etiam invitis parentibus. Ad argumentum nego consequen-

tiam, quia votum solemne religionis non est adjunctum alicui statui, sed est ipsamet assumptio status, quocirca si eximeretur a patria potestate, ratione sui eximeretur, quod est magnum inconveniens. At vero votum clericale, ut dicebamus, eximit ratione alterius, scilicet ordinis sacri.

ARTICULUS XVIII.

Utrum possit in voto absolute, sive in voto solemni continentie fieri dispensatio?

I. Primæ parti articuli respondetur affirmative, scilicet quod in voto potest fieri dispensatio. Hæc conclusio est de fide. Et probatur ex communi traditione Ecclesie a tempore Apostolorum usque ad nostra tempora derivata. In qua re cum gravissima sit, non potuit errare Ecclesia. Constat autem de multis commutationibus, dispensationibus, irritationibus, et interpretationibus votorum a summis pontificibus factis. Colligitur etiam hæc conclusio ex illo Matth. XVIII: *Quodcumque ligaveris super terram, etc.* præterquam quod cum respublica sit perfecta, debet habere potestatem condendi leges, et eas quando bono communi expedierit, abrogandi; ergo hæc auctoritas etiam in ecclesiastica republica debet residere, cum sit omnium perfectissima.

II. Secunda conclusio: Clerici solum obligantur ad castitatem servandam jure humano pontificio, et consequenter votum, quod in susceptione sacri ordinis emittunt, potest dispensari. Hæc conclusio est certissima, et communis sententia doctorum exceptis Waldensi libro de sacramentis, cap. CXXVIII, et CXXIX, et de sacramentatibus, cap. LXVI, et Clitoveo libro de controver-

sia sacerdotii, capit. XIII. Et probatur prima pars conclusionis (nam secunda pars ex primæ partis probatione dependet) sacerdotium secundum se non exposcit castitatem, cum possit dari sine illa, ut patet in sacerdotibus Græcorum, et legis antiquæ; ergo non est de jure divino. Patet consequentia, nam jus divinum in omni lege deberet servari, ubi curreret eadem ratio sacerdotii. Si dicas, quod saltem sacerdotes legis gratiæ propter excellentissimum munus, scilicet propter ministrationem corporis, et sanguinis Christi, tenebuntur de jure divino ad castitatem servandam, licet in aliis sacerdotibus hoc non inveniat, contra: ergo jam sacerdotium non habet annexam castitatem secundum se de jure divino, si quidem in multis singularibus oppositum reperitur. Deinde etiam, nam sacerdotes Græcorum verum ministrant corpus, et sanguinem Domini, et nihilominus uxores habere permittuntur. Et tandem licet major perfectio reperiat in ordine ad ministerium in sacerdotibus legis gratiæ, quam in antiquis propter excellentissimum munus, hoc tamen non probat, quod castitatem servare sit de jure divino, sed sufficit, quod sit de jure positivo. Probatur secundo, nam clericus ex vi voti solemnitis solum se obligavit ad vacandum rebus divinis, et ut interesset divinis officiis; itaque hoc est objectum sacerdotii secundum se, ergo cætera alia non includit de jure divino, sed solum ex determinatione juris positivi. Si dicas, quod esse uxoratum est impedium hujus quod est Deo vacare, contra, quia licet non ita perfecte hoc munus exerceretur a sacerdote uxorato, non tamen probat, simpliciter esse necessarium illud, scilicet, esse sine uxore ad illum finem obtinendum.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

III. Contra primam conclusionem sunt duo argumenta difficilia. Primum est: Adimpletio voti est de jure divino naturali; ergo non potest summus pontifex dispensare. Antecedens patet, nam post emissum votum manet homo adstrictus de jure divino ad illius observantiam. Consequens vero probatur, nam in his, quæ sunt de jure divino, et naturali non potest summus pontifex dispensare. Secundum argumentum est: Nam in promissione facta, et acceptata ab aliquo non potest dispensari a pontifice sine alterius consensu, cui facta fuit promissio; ergo neque in promissione facta Deo, si quidem illam accepit. Confirmatur: Illud, quod per votum promittitur, jam est ipsius Dei per particularem promissionem, ergo non potest tollere illud pontifex, si quidem est jam sub potestate Dei.

IV. Ad primum multas solutiones adducit, et refellit Aragon. Ipse tamen quasi ex propria sententia respondet, quod licet impletio voti sit de jure divino, et naturali, in dispensatione superioris nihil circa ipsum votum fit, sed tantum tollitur jus illius, dum superior judicat non debere in tali casu, et respectu talis personæ ligare cum istis circumstantiis. Unde licet stante lege omnes ad illius observationem teneantur, potest tamen abrogari lex per ejus ablationem tollitur talis obligatio, sic in proposito dicendum est respectu voti. Solutio ista non est propria istius auctoris, ut ipse putat, sed est expressa D. Thomæ solutione ad secundum, licet sit magis extensa, et explicata.

V. Ad secundum cum sua confirmatione respondetur, quod promissio alteri facta non potest tolli, nec

in ea dispensari, quia jam alter accepit, et acquisivit dominium in re, vel jus ad rem: unde fieret illi injuria, si ipso invito alter ab illius promissione eximeretur. Cæterum vota, quæ respectu Dei considerantur, determinantur jam ipso Deo sic ordinante, juxta voluntatem superiorum, quibus dedit facultatem, ut quando sibi visum fuerit expedire, talem voti obligationem tollant, aut dispensent; diximus enim supra, quod effectus istorum inferiorum etiam in moralibus gubernat Deus mediis causis secundis. Unde ipse dixit de hujusmodi ministris: *Qui vos audit, me audit.*

VI. Si quis quærat, utrum quando commutatur aliquod votum in aliquam aliam materiam æquivalentem, teneatur qui emisit votum, servare illam materiam ex vi voti, an solum ex præcepto commutantis votum, respondetur teneri ex vi voti, quod antea emisit ad observantiam illius materiæ. Itaque si talem materiam frangat, tenebitur explicare circumstantiam sacrilegii, nam commutatio hoc dicit ex natura sua, quod obligatio antiqua, licet non jam coarctata ad materiam promissam, sed extensam ad æquivalentem. Itaque tollitur materia, non tamen obligatio voti respectu alterius æquivalentis.

VII. Sed est argumentum contra hoc: Nam per commutationem videtur votum tolli absolute, licet determinetur altera materia a confessore. Quod probatur, quia iste noluit se obligare nisi ad istam materiam solum, quando emisit votum; ergo ad alteram materiam tantum tenebitur ex determinatione confessoris, et non ex vi voti. Et confirmatur: Obligatio voti requirit necessario actum voluntarium respectu materiæ promissæ, sed iste, qui

emisit votum nunquam talem materiam promiserat, ergo ad illam non tenebitur ex vi voti. Respondetur, quod quamvis formaliter, et explicitè actus voluntatis ejus non fuisset circa istam materiam commutationis, virtualiter tamen, et implicitè voluit omnem illam materiam, in quam confessarius vellet votum illud commutare; unde eo ipso, quod ille sit voluntarius, ut sibi commutetur votum, extendit voluntarie obligationem antiquam ad materiam designandam per confessarium.

VIII. Secundo principaliter arguitur contra secundam conclusionem, ad probandum quod votum solemne sit adjunctum ordini sacro de jure divino, in quo consistit tota difficultas. Non est magis de essentia religionis castitas, quam ordinis, nec e converso; ergo qua ratione jure divino tenetur religiosus observare castitatem, et clericus. Probatur antecedens, nam in utroque statu, scilicet religioso, et clericali castitas solemniter profitetur. Confirmatur: Cum sacerdos rebus divinis debeat intendere, et in illis occupari, si esset uxoratus distenderetur ad ea, quæ uxoris sunt, quomodo placeat uxori, et divisus esset, ut dicit D. Paulus; ergo his, qui sacris rebus intendunt, præcipitur de jure divino castitas. Secundo: Nam si sacerdotes filios haberent, fieret ut jure hæreditario parentibus succederent in beneficiis, quod in magnam perniciem, et confusionem cederet, ergo. Tertio: Tractatio corporis, et sanguinis Christi, quæ est materia circa quam exercetur ministerium clericorum requirit munditiam maximam, et honestatem; ergo ad istud munus obeundum præcipitur castitas de jure divino. Confirmatur: Sacerdotes in lege veteri, quando per suum tempus serviebant templo, abstinebant ab uxori-

bus, ergo in lege gratiæ major abstinentia in ipsis requiritur.

IX. Respondetur, quod licet quantum ad aliqua æquiparentur vota clericorum, et religiosorum, scilicet, quantum ad solemnitatem, et quantum ad hoc, quod est impedire matrimonium, non tamen æquiparantur quantum ad hoc, quod est esse dispensabilia, vel non dispensabilia. Ad alia argumenta, quæ pro contraria sententia feruntur, respondetur, quod sunt quædam conjecturæ piæ, et rationes probantes consonum esse, quod castitas præciperetur clericis a pontificibus, non tamen esse præceptam de jure divino. Sed in fine hujus dubii notandum est, quod si clericus per falsam relationem dispensationem obtineret, talis dispensatio esset nulla, et matrimonium, quod contraheret non esset validum, quia summus pontifex respectu talis dispensationis censeretur involuntarius. Cætera ad istum articulum pertinentia, scilicet, quid sit votum irritare, dispensare, commutare, interpretari, videantur in Aragon in hoc articulo.

ARTICULUS XIX.

Utrum in voto solemnè religionis a monacho emisso possit summus pontifex dispensare?

I. Dubium hoc grave, et difficilimum est inter scholam theologorum, et jusperitorum agitatum; est enim scitu dignissimum, an sit in Ecclesia Dei potestas ad hujusmodi rem: in qua quæstione tota juristarum copia tenet partem affirmativam, cujus auctores adducit Soto ubi supra, et Aragon in hoc articulo, et sunt pro hac parte valida